

آداب السفر وأحكامه (للجمعية)
So-toak zugd la a buvdo.

So-toak zugd la a buudo.

Pëgr be ne Wënd sën yaa bôn-naandsã Soabã, la puusg la tulg be tōnd Nabiyaamã a Muḥammad zugu, ne a zak rāmbã la a Şahaabsã gilli.

Rê poorê:

Ad wānde yaa sebr sën kuvg koεega, n gomd so-toak buud la a zugd yelle, tōnd talla nonglem a pugê, n na n vēneg kēnkēnd sën tar tulsem ne yel nins wusg fāa.

La Wënd la d kot t'A maan-a ti yaa pu-peelem ne Yēnda yel-sōmdã raab bala, la A maan-a t'a naf lıslaambã zānga.

Bāngrã sull sën be Tiging ning sën geta Lıslaangã karengã sōgnegã ne buud-rāmbã goamã.

Rēenem: so-toak zugd-rāmbã

Sōmba ne ned ning sën boba sor n kēng hagiimd maa zēng sën ka rēnd sën yaa tūudmã sorã, t'a nidg pāng ne sën watã:

1. A maanda istihaara wã (bao sōmã tūsug ne Wēndã) n kos sōngr ne Wēnde (A Naam yulg yã) wakat ning sën na n yı sōma ne-a, la bôn-zombdg ning sën na n yı sōma ne-a, la tūud-n-taag ninga la sor ning yē sën na n rik-a, ti sã n mik ti soyã yaa wusgo, la a leb n maan saawar yel-kāng pugê ne sën mi-b n tug n yuuda la nin-

sōmsā, la sã n yaa hagiimdã, yēnda yaa sōma sik ka be a pugē ye, a na n maaname ne a kō n maanã, yē ka baood istihaarã ye, la istihaarã wã (bao sōmã tūusg ne Wēndã) sɪfã, yaa a puv̄s rakaar a yiibu, rē poorē t'a kos Wēnd ne kosg ning sēn wa tɪ yi Nabiyaamã nengē wã (Wēnd puv̄s la A tɪlgr be a yīnga).

2. Sōmba ne hagiimdã maa 'Umra maanda t'a toglg ne a Hagiimdã la a 'Umrã wã Wēnd yīnga (A Naam zēk yã) la bao pēnegr ne Wēnde, la a gūus dūni raabã maa puglgu, maa na yɪl tɪ b bool foom t'a lagi, maa maan-tɪ-b-yã, maa maan-tɪ-b-wɔme, tɪ ad rēnda a yaa sabab n sãamd tɔv̄mdã, tɪ b ka reegd-a ye, Wēnd yeelame (A Naam zēk yã):

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَٰهٌ وَحْدٌ فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾

(Yeele: "ad mam yaa ned wa yāmb bilgri, tɪ b tɔm wahɪ tɪ wat mam nengē, tɪ ad yāmb Soabã yaa Soab yeng, la ned ning sēn tēed a Soabã segbã, bɪ a tɔm tɔv̄m sōma la a ra maan lagem-n-taar ne a Soabã baa fɔɪ ye").

[Al-kahf (Vadgã sv̄vra): 110]. La waa hadiis al-Kudsiy pugē:

«أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشِّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ».

«Maam la lagm-n-taasã sēn yud sek-n-menga n yi lagm-n-taarã, ned ning sēn tɔma tɔv̄mde n maan n

lagm bŭn-zēng ne Maam a tuumdā pvgē, M basd-a lame ne a lagm-n-taarā»¹.

3. Sōmba ne Hagiimd la ‘Umra rikda t'a bao n bāg ‘Umrā wā la hagiimdā buudo, la a bāng so-toak buudo taoor t'a na n ka yi ye, sēn na yilē t'a wa bas bŭmb sēn yaa waagiba, maa a wa lu bŭmb sēn yaa haraam pvgē, Nabiyaamā yeelame (Wēnd puusg la A tigr be a yīnga):

«مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ».

«Ned ning Wēnd sēn toll a soab ne sōma, A fasemd-a-la dīnā)»².

4. Bee ne hagiimd la ‘Umra rikda t'a yāk lidg sēn yaa halaal ligd n kēng ‘Umrā wā la hagiimdā, bala Wēnd yaa Yulgemde, A ka reegd ti sā n ka yulgemde; sēn paasde, yaa ti haraam ligdi a yaa sabab ti doaag ka reegdē ye.

5. Sōmba ne-a t'a tuub n yi zūnuub-rāmb la Wēn-kusgā, yel nins a sēn wēg nebā sānda sā n be a nengē bī a lebs-ba, la a modge n bao b yarda n yi-ba, zem ti yaa laogo maa arzeka maa zēng sēn ka rē.

6. B buu nonglem ne kēnkēnda t'a guls a noor gomd n base, la bŭmb ninga a sēn tar nebā nengē, la sēn be

¹ A Muslim n togs-a, sōor (2985).

² Al-buhaarīy n togs-a, ne sōor (2738) la a Muslim, ne sōor (1627).

yē zugu sēn yaa nebā hake-rāmba, Nabiyaamā yeelame
(Wēnd puvsg la A tulgr be a yīnga):

«مَا حَقُّ أَمْرِي مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُوصِي فِيهِ نَبِيٌّ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ»

«Ka sōmb ne lūslaam, a sēn tar būmb n na n bas sagell
a pugē, t'a gāand yvnd a yiibu, rēndame tī yē noorā gom
yaa sēn guls tī be a nengē»¹. La a bao kaset-rāmb tī b
maan guls-kāngā la a yao būmb ning sēn be yē zug sēn
yaa sama la a lebs boblā n kō b rāmba, maa a kos b sor
sēn na n pa a nengē t'a loogā.

7. B buv nonglem ne kēnkēndā t'a nidg pānga n tūus
tūud-n-ta-sōngo la a maan nonglem tī yī sārī wā bāng
baoodba, bala woto yaa sabab nins sēn maand-a segl
sōngo t'a ra kē tudg-rāmb pugē a hagiimdā la a 'Umrā
wā so-toakā pugē, ne Nabiyaamā sēn yeele (Wēnd
puvsg la A tulgr be a yīnga):

«الرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يَخَالِلُ»

«Ned fāa bee a nong-n-taag na-kēndr zugu, bī yāmb
yembr fāa tags n ges ned ning a sēn na n rik n maan a
zaoā»²; A sēn leb n yeele (Wēnd puvsg la A tulgr be a
yīnga):

«لَا تُصَاحِبْ إِلَّا مُؤْمِنًا، وَلَا يَأْكُلْ طَعَامَكَ إِلَّا تَقِيٌّ».

¹ A Abuv Daawvud n togs-a ne sōor (4833).

² A Abuv Daawvud n togs-a ne sōor (4832) la a At-turmiziy, ne
sōor (2395).

«Ra tũ rēnda muumin (sıd-kōta) la ra rı fo rubã rēnda Wēn-zoeta»¹.

8. B buu nonglem ne kēnkēndā t'a puvs a zakā rāmba la a rog-pētse, la a yagse la a tūud-n-taas ne Wēnd na wat-ne, Nabiyaamā yeelame (Wēnd puvs la A tılgr be a yīnga):

«مَنْ أَرَادَ أَنْ يُسَافِرَ فَلْيُفَلِّ لِمَنْ يُخَلِّفُ: أَسْتَوِدِعُكُمْ اللَّهَ الَّذِي لَا يُضِيعُ وَدَائِعَهُ»

«Ned ning sēn rat n tvg sor bı a yeel neb nins yē sēn basdā:

m bobend-y-la ne Wēnde, Soab ning sēn pa yeebd A boblā»². La Nabiyaamā (Wēnd puvs la A tılgr be a yīnga) rag n yume n maan a Şahaabsā Wēnd na-wat-ne ti b yembr fāa sã n rat n yi so-toaka, n yetē:

«أَسْتَوِدِعُ اللَّهَ دِينَكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ عَمَلِكَ»

«M rıka fo diinã n bobl Wēnde la f bas-m-yamã la f tuum-sōmsã pidsgu»³, La Nabiyaamā (Wēnd puvs la A tılgr be a yīnga) rag n yume n yet kēnkēndbã sēn wat n baood-b t'a sagl-ba:

«رَوَدَكَ اللَّهُ النَّفَى، وَغَفَرَ ذَنْبَكَ، وَبَسَّرَ لَكَ الْخَيْرَ حَيْثُ مَا كُنْتَ»

«Wēnd na paas f Wēn-zoεga, la A yaaf f zūnuubã, la A yols sōma n kō foom f sēn be zīg ning fāa»⁴. La raoa n wa Nabiyaamā nengē (Wēnd puvs la A tılgr be a

¹ A At-tabraaniy n togs-a, ne sōor (823).

² A Ahmad n togs-a a Musnadā pvgē, ne sōor (4524).

³ A At-tirmiziy n togs-a, ne sōor (3444).

⁴ A Ahmad n togs-a a Musnadā pvgē, ne sōor (9724).

yīnga) n rat n na n yi sore, n yeele: Wënd Tën-tuvmã (Wënd puvsɣ la A tilgr be a yīnga) sagl-ma, t'a yeele:

«أَوْصِيكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَالتَّكْبِيرِ عَلَى كُلِّ شَرَفٍ» فَلَمَّا مَضَى قَالَ: «اللَّهُمَّ ارْزُ لَهُ الْأَرْضَ، وَهَوِّنْ عَلَيْهِ السَّفَرَ».

«M sagenda-f lame ne Wën-zoεεga, la f yeel Allaahv akbaru zī-zēkd zīigē fāa) la nedā sēn wa n loogā, a yeelame: (m Soab A Wēnde, pōd Tēngā a yīnga la F yols sorā a zugu»¹.

9. A ka zāad lombre la kema, la wuse, la baaga, so-toakā pugē ye, ne a Abuv Hurrayrat hadiisā (Wënd yard be a yīnga) tı Wënd Tën-tuvmã (Wënd puvsɣ la A tilgr be a yīnga) yeelame:

«لَا تَصْحَبُ الْمَلَائِكَةَ رُقَّةً فِيهَا كَلْبٌ وَلَا جَرَسٌ».

«Malegsā ka tūud tūud-n-taar ning baaga maa lombr sēn be beenē ye».².

10. A sã n rat n yi sorā ne a pagbã a yembre, t'a sã n tar sēn yud pag a yembre, a maanda poeere, pag ning poeerã sēn lvi a soab zugu, yē n yit n tū-a, ne a 'Aaiša sēn yeele (Wënd yard be a yīnga):

«كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَفْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ، فَأَيْتَهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ».

«Wënd Tën-tuvmã (Wënd puvsɣ la A tilgr be a yīnga) rag n yume t'a sã n rat sore, a tūusda a pagbã suk ne

¹ A Muslim n togs-a, ne sōor (2113).

² Al-buhaarıy n togs-a, ne sōor (2593) la a Muslim ne sōor (2770).

poeere, rënd ned ning pvoor sën yi-a, yënda n tũud-a n yi»¹.

11. B bvv nonglem ne-a, t'a sã n na n yi sor bĩ a yi lamus raare, wĩntoogã singrẽ t'a sã n tõe rẽ, Nabiyaamã (Wënd pvvsg la A tulgr be a yĩnga) sën maan rẽ wã yĩnga. A Ka'ab [bn Maaliki (Wënd yard be a yĩnga) a yeelame:

«لَقَلَّمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْرُجُ إِذَا خَرَجَ فِي سَفَرٍ إِلَّا يَوْمَ الْخَمِيسِ».

«Paood Nabiyaamã (Wënd pvvsg la A tulgr be a yĩnga) sën yita, t'a sã n rat n yi sore, rënda lamus raare»².

12. B bvv nonglem ne-a t'a yeel zakẽ yiib doaagã a bobra sasa la sën pa rẽ, n yeel a yiibã sasa:

«بِسْمِ اللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَضِلَّ أَوْ أَضِلَّ، أَوْ أَزِلَّ أَوْ أُزَلَ، أَوْ أَظْلِمَ أَوْ أَظْلَمَ، أَوْ أَجْهَلَ أَوْ يُجْهَلَ عَلَيَّ».

«Bismillaah, m bobla m meng ne Wënde, m Soab a Wënde m kota gũudum ne Foom, ti m ra wa meneme, maa b menes-m ye, maa m salge, maa ned maan ti m salg ye, maa m wẽge, maa b wẽg-m ye, maa m maan zulem, maa b maan-m zulem ye»³.

¹ Al-bvhaarty n togs-a, ne sõor (2949).

² A Abvv Daawvvd n togs-a ne sõor (5094).

³ So-toaka toomã: yaa keelemã. Al-ıfşaaħ an ma'aaniy Aş-şıhaah (4/284).

13. B buu nonglem ne-a t'a yeel so-toak doaagã, t'a sã n wa zomb a rûngã, maa silgã, maa zëng sën pa rë sën yaa bôn-zomdse:

«اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ ثُمَّ يَقُولُ: {سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ} [الزخرف: 14] اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا السَّفَرَ، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ الْمُنْظَرِ، وَسَوْءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ...».

«Allaahu Akbaru, Allaahu Akbaru, Allaahu Akbaru {Subhaanallaahu Sahara lanaa Haadaa, wamaa kunna lahuu mukriniina, Wa innaa ulaa Rabbinaa laminkalibubna [Az-huhuruf:14]} = Ne Wënd yuvra = Yulgr be ne Naab ninga sën wōra yā wā n kō tōndā, la tōnd ra pa tōe n pēneg-a ye, la ad tōnd lebeng zīiga yaa d Soabā nengē [Az-huhuruf: 14], m Soab A Wēnde, tōnd kot-F lame d so-kāngā pugē, managre la wēnd zoεεga, la tuumde Fo sën yarde, m Soab A Wēnde, yols n kō-da d so-kāngā, la F pōd a zarmā n kō-da, m Soab A Wēnde, yaa Foom la Tūud-n-taag sor pugē, n leb yaa Ledsd zāk rāmbē, m Soab A Wēnde, m kot-F la gūudum n yi sor toom, la gesg sën yaa nimbaanega, la lebeng wēnga, arzēkē la zak rāmbē...»^{1. 234}

¹ Al-buhaarty n togs-a, ne sōor (2998).

² A Ahmad n togs-a a Musnadā pugē, ne sōor (6374).

³ Gesg sën yaa nimbaanega: yalε wā la nimbāanega sū-sāang keelem. Al-ıfşaah an ma'aaniy Aş-şıhaah (4/284).

⁴ Lebeng zīigā) Yaa lebgrā . Al-ıfşaah an ma'aaniy Aş-şıhaah (4/284).

14.B buu nonglem ne-a t'a ra yi so-toak a yembr ye, rēnda ne tūud-n-taase, ne Nabiyaamā sēn yeele (Wēnd puusg la A tulgr be a yīnga):

«لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي الْوَحْدَةِ مَا أَعْلَمَ مَا سَارَ رَاكِبٌ بِلَيْلٍ وَحْدَهُ».

«Nebā sā n rag n mi būmb ning mam sēn mi wā, kēnkēnd kōn n yi yungo a yembr ye»¹.

15. Kēnkēndb yākdā b nin-yend ti yi b taoor soaba, yē n yud ti b tigim taaba, n leb n yud b na zems taaba, n leb n tar pāng n yud ne b na paam b bōn-raabā, Nabiyaamā yeelame (Wēnd puusg la A tulgr be a yīnga):

«إِذَا خَرَجَ ثَلَاثَةٌ فِي سَفَرٍ فَلْيُؤَمِّرُوا أَحَدَهُمْ».

«Neb a tāab sā n na n yi so-toak bi b lūs b nin-yeng taoore»².

16.Yaa a tall nonglem n yals ne būmb ning Wēnd sēn maan ti yaa tulae n zao-a wā, sēn yaa tūud-rāmbā, la a zāag haraam-rāmbā la a tall zug-sōmse, n sōng ned ning sēn tar tulsem ne sōngre, la a kō bāngre ned ning sēn baooda bāngre la a tar tulsem ne bāngrā, la a kō arzeka, n yāk n kōt sēn na naf yē la a ma-biisā sēn na naf-ba la b tuls-rāmbē wā.

¹ A Abuu Daawuud n togs-a, ne sōor (2608).

² A Ahmad n togs-a a Musnadā pugē, ne sōor (17736).

17. Sōmba ne-a t'a wusg surfāntā zāab la so-toakā tulsem-rāmbā, bala a tōeeme n wa tar tulsem, ti yelā yaool n yōse, ti yaa toog ne-a.

18. Sōmba ne-a t'a kell n yī yel-kāensā fāa pugē, t'a nengā yaa sēn yōgemde, t'a vum-n-taar yaa yulemde, n tar nonglem ne a kēes sū-noogo a tūud-n-tāasē wā, bvl yīng t'a na yī ned b sēn minimd a soaba ti yē me minim nebā.

19. Sōmba ne-a t'a maan sugr ne būmb ning sēn paamd-a sēn yaa a tūud-n-taasā no-baoodmā, la b sēn yōsgd a raabā, la maan sōm ne būmb ninga sēn yaa sōma n yuda, bvl yīng t'a na yī ned b sēn waoogd a soabā neb svka, n yaa nin-zısg b mensē wā.

20. Sōmbame ti kēnkēndb sā n wa tvg n sig zīig bī b pēneg taaba, ti bala Nabiyaamā Şahaabs sānda (Wēnd puvsg la A tulgr be a yīnga) b ra yume ti b sā n sig zīigē, b welgda taaba n kē ko-sood-rāmbē wā, ti Nabiyaamā yeele (Wēnd puvsg la A tulgr be a yīnga):

«إِنَّ تَفَرُّقَكُمْ فِي الشَّعَابِ وَالْأُودِيَةِ إِنَّمَا ذَلِكُمْ مِنَ الشَّيْطَانِ»

«Ad yāmb weel taab n kē tāmsā sēgsē wā la ko-soodē wā ad yaa Svutāan tvumde»¹, Ti b lebg masa rē poorē, n pēnegd taaba, halı ti b sā n tēeg fuug ti b na n zīndi, sekd-b lame.

¹ A Muslim n togs-a, ne sōor (2708).

21. B buu nonglem ne-a t'a sã n wa tug n sig zĩiga, so-toakẽ wã maa zẽng sẽn ka rẽ, sẽn yaa sigb zĩisẽ, bi a kos Wënd ne bũmb ning sẽn tablg n yi Nabiyaamã nengẽ wã (Wënd puusg la A tulgr be a yĩnga):

«أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ»؛

«A'uuu bi kalimaati Allaahi Attaammaati min šarri maa ḥalaka= m kota gũudum ne Wënd goamã sẽn pidã, n yi A sẽn naan fãa wẽnga»¹; Bala a sã n yeel woto, bũmb ka namsd-a halu t'a wa tug n yik zĩ-kãngã.

22. B buu nonglem t'a maan takbur n yeel "Allaahu akbaru" zĩ-zẽkdsẽ wã, la a maand "subhaanallaah" a sã n wa tug n sig ko-soodẽ wã la zĩ-londẽ wã, a Gæbir yeelame (Wënd yard be a yĩnga): "Tõnd ra yume ti d sã n ru yĩngr bi d maan takbure, la d sã n sig tẽngr bi d maan Suhaanallaah"², La b ra zẽk b koesã ne takburã maaneg ye, Nabiyaamã yeelame (Wënd puusg la A tulgr be a yĩnga):

«يَا أَيُّهَا النَّاسُ ارْبَعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ فَإِنَّكُم لَا تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا إِنَّهُ مَعَكُمْ إِنَّهُ سَمِيعٌ قَرِيبٌ».

«Yãmb a neba! Yols-y y mense, ad yãmb ka kot wunga, ka Naab sẽn ka be, ad a bee ne yãmba, ad A yaa Wumda, n Pẽ»³.

¹ Al-buhaarĩy n togs-a, ne sōor (2994).

² Al-buhaarĩy n togs-a, ne sōor (2993).

³ A Abuu Daawuud n togs-a, ne sōor (2571).

23. B buu nonglem ne-a t'a kēn yungo, sēn tug n yuda, yungā singrē, ne Nabiyaamā sēn yeele (Wēnd puvs g la A tulgr be a yīnga):

«عَلَيْكُمْ بِالذُّلْجَةِ؛ فَإِنَّ الْأَرْضَ تُطَوَّى بِاللَّيْلِ».

«Modg-y ne zī-sobdā, ad Tēngā pōta yungo»¹.

24. B buu nonglem ne-a t'a wusg doos kosg so-toakā pugē ne Nabiyaamā sēn yeele (Wēnd puvs g la A tulgr be a yīnga):

«ثَلَاثُ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ».

«Doos a tāab n be n reegdē, sik ka b pugē ye: b sēn wēg a soab kosgo, la kēnkēnd kosgo la roagd sēn na n kos a biig zugu»².

Yiib soabā: Yaa yulgrā so-toakē wā

Yaa tulae ne kēnkēnd t'a nidg pāng ne a yulgrā, rēnd a yōkda koom n yi rēg-bāanegā, la a so koom n yi rēg-bēdā.

La a sā n ka paam koom, maa koom n be ne-a la yaa bilfu, t'a tar tulsem ne-a a rubē la a yūubē, a wēeda tēema.

¹ A Ahmad n togs-a a Musnadā pugē, ne sōor (10771).

² A Al-bazaar n togs-a a Musnadā pugē, ne sōor (10068).

La teemã wã yalɛ wã, yaa a rik a nus a yiibã n wê Têngã, n saag a nengã la a nus a yiibã la a tal a yiibã.

La teemã yulgrã yaa yulgr sên tar toaag teka, rënd wakat ninga a sên paam koom, a sãamdame, ti yaa tilae ne-a t'a tum ne koomã, rënd a sã n wê teemã ti yaa genaab n paam-a, rē poorē t'a wa paam koom yaa tilae ne-a t'a so genaabã sên rag n loogē, la a sã n wê teem ti yaa we-keenga, rē poorē t'a paam koom, yaa tilae ne-a t'a yōk koom. La waa hadiisã pugē:

«الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَتَوَقَّ اللَّهَ، وَلْيُمْسِئْهُ بِشَرَّتِهِ».

«Ziig sên yaa ylenga, yaa lɪslaam koom yōgbo, baa t'a sã n ka paam koom yuum piiga, la a sã n wa paam koom bi a zoe Wēnde la a sus-a ne a yīn-gōngã»¹.

Saag na-wuud a yiibã, yaa būmb sên be sãri wã pugē, sên tũ ne Alkurāanã la hadiisã la Sunnah rāmb zems taabã.

La b maana sart sên na paam n saag na-wuud a yiibã la būmb ning sên be na-wuud a yiib buud pugē, sart-rāmba:

1. Yaa b yi na-wuud a yiibu, maa suset a yiibu, sãri wã sên kō sore, n yaa ylma.

2. Yaa a pid-ba t'a yaa sên be yulgr pugē.

¹ Al-buhaar̥y n togs-a, ne sōor (1804), la a Muslim, ne sōor (1927).

3. Yaa b lud farilã zīgẽ

4. Yaa saagrã yĩ rēg-bāanegã koom kaoobo, rēnd ka sakd ne-a t'a saage, tĩ sã n yaa genaabo, ka būmb ning sēn yaa tilae tĩ b so koom ye.

5. Yaa tĩ saagrã yĩ wakat ning sãri wã sēn yāk toagã, yē me yaa raar la yungo, ned sēn be yiri. La rasem a tãab la b yundã ne kēnkēnda, la saagrã wakatã sindgã rēnem saagrã, la a seta lēer (wakat) pisi la a naas poorē ne ziida, la lēer (wakat) pis-yopoe la a yiibu ne kēnkēnda.

La b saagrã sãamdame tĩ yel a tãabã a yembr sã n wa beē:

1. Koomã sã n kao ne būmb ning sēn yaa tilae t'a so koom, wala genaab, a saagrã sãamdame tĩ yaa tilae t'a so.

2. A sã n yiis b yiibã a sēn saag-b poorē.

3. Sãri wã sēn yāk wakat ningã sã n wa sē saagrã me sãamame.

Tãab soabã: Puvsgã koeegr so-toakã wakat buudo:

Puvsgã koeegr so-toak pugẽ yē sōmblemã n yud pidsgã, la kēnkēnd sã n pids a Puvsgã naas-naase, a

Pv̄vsgā yaa sōma, la a yōsga būmb ning sēn yaa sōma n yuda.

Kēnkēnd sungda koeegrā t'a sã n wa yi tēngā zags zānga, la wānde la bāngdbā wv̄sg na-kēngre.

La a sã n yi so-toakā wakat sēn kē poorē, sakda ne-a t'a kv̄vg Pv̄vsgā, bala yēnda yii so-toakā taor ti wakat-kāng na n ka yi ye.

La sã n yaa tigim Zafarā la Laansarā la Magribā la Sāanfā ne taaba, yē yaa Sūnnah ti b welg ne kēnkēnda, t'a sã n wa tar tv̄lsem ne-a, kēna sã n wa keng ne-a n wogl ne-a, a maanda būmb ning sēn yaa yol-yol n yuda, zem ti yaa tiging ning sēn na n reng n pv̄vs rēenem wakatā sasa, maa yaa sēn na n yaoolg n pv̄vs yiib soab wakatā sasa.

La kēnkēndā sã n ka tar tv̄lsem ne wakatā tiging bi a ra maa Gēm'v̄ ye, bilgri, wala a sēn na n tv̄g n sig zīgē, n ka rat n na n loog zīgē wā rēnda yiib soabā wakat sēn kē poorē, sōma sēn yud yaa a ra maan Gēm'v̄ ye, bala yē ka tar tv̄lsem ne-a ye, rē n kit ti Nabiyaamā (Wēnd pv̄vsg la A tigr be a yīnga) ka maan gēm'v̄ a sēn wa n sig Mina, Wēnd na-wat-ne hagiimdā; bala tv̄lsem ka be ye.

La sã n yaa Naafil Pv̄vsgo, ad kēnkēnd pv̄vsda Naafil-rāmba, wala sēn be a yir sēn pv̄vsd to-to ningā,

a puvusda Luhaa, la yung Puvsgo, la Kiyaaam allayl, la yung witre, la zëng sën ka rë sën yaa Naafil-rāmbā, sã n ka Magribā la Zafarā la Sāanfā poor naafil-rāmbā, rënd Sunnah yaa t'a ra puvus-b ye.

Sakdame ti b maan naafil bôn-zomdg zugu, ti f sã n be so-toakê: zem ti yaa sulg la mobill la koglg, la sën wônd rënda sën yaa bôn-zombdse, la sã n yaa Farila yaa tilae t'a sigi, sã n ka tōog n ka be, t'a konge.

Kënkënd puvus ziid poorë wã manegdame, la kënkënda a sã n tik limaam a pidsda wala limaamã sën pidsd to-to ningã, zem t'a paama Puvsgã zānga, maa rakaar a yembre, maa sën paood n ka ta rë, baa a sã n kê limaamã sahd baasdgë wã taoor t'a na n ka ning sallemã, a pidsdame, woto la sën zems bāngdbā koes a yiib yembr pugë.

Naas soabā: Yaa zvgd f sën wat n lebq hagiimdu maa 'Umra maa so-toaka.

Sōmbame t'a yāg ne lebgrā la a ra woglg zīndgā so-toakê wã

ti pa tū ne tulsem ye; ne Nabiyaamã koεeg sën yeele (Wënd puvsg la A tulgr be a yīnga):

«السَّقَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ، يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ وَتَوَمُّهُ، فَإِذَا قَضَى نَهْمَتَهُ فَلْيُعْجَلْ إِلَى أَهْلِهِ».

«So-toak yaa nang wɛdga, a ɣɪdɣda yāmb ned kam fāa a rubā, la bōn-yūudi, la a ɣōem, rēnd yāmb ned kam fāa sã n sɛ a raabā be a yāg n leb a zakā rāmbē»¹.

Rēnd a sã n rat n leb a tēngē wā a karemda sorā doaagā a zombgā wakato, la a paasda doaagā zugu:

«أَيُّونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ لِرَبِّنَا حَامِدُونَ».

«Aayibũna taa-ibũna ‘aabidũna lıRabbınaa haamidũna. = D yaa lebgdba, n yaa tuubdba, n yaa tũudba, d pēgda d Soabā»².

B bũ nonglem ne-a t'a yeel a sēn wat n lebgd a sorē wā sēn tablg n yi Nabiyaamā nengē wā Wēnd pũsg la tılgı be a yīnga t'a sã n da lebg zabrē n watē, bı Hegiimdu, maa Ūmra, a maanda Takbiir zī-zēgdg (Kũnkũbr) fāa Takbiir a tãabo rē poorē t'a yeele:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، أَيْبُونَ، تَائِبُونَ، عَابِدُونَ، سَاجِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ، صَدَقَ اللَّهُ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَرَمَ الْأَحْرَابَ وَحْدَهُ».

«Laa|laaha ıllallaah, wahdahuu laa sariika lahuu, lahul Mulku, wa lahul Hamdu, wahuwa alaa kullı saein kadiirũ, Aayibũna taa-ibũna ‘aabidũna Saagidũna, lıRabbınaa haamidũna, Soadaka wa'adahuu, wa nasara abdahuu, wa hazamal Ahzaaba wahdahuu. = Soab sēn na n tũ n tılg ka be rēnda Wēnde, Yē a yembre lagem-n-taag ka be ne-A,

¹ Al-buhaarıy n togs-a, ne sōor (1797), la a Muslim, ne sōor (1342).

² Al-buhaarıy n togs-a, ne sōor (4116).

naamã yaa Yẽ n so, pẽgra me yaa Yẽ n so, A yaa tãod ne bũmb a fãa, D yaa lebgdba, n yaa tuubdba, n yaa tũudba, n yaa Suguud maandba, n pẽgd d Soabã, A sɔdga A pɔlengã, la A sõng A yambã, la A tõog sulã A yembre»¹.

B buu nonglem ne-a t'a sã n yã a tẽngã bi a yeele:

«آيُّوْنَ تَائِيُّوْنَ عَابِدُوْنَ لِرَبِّنَا حَامِدُوْنَ»

«Aayibuuuna taa-ibuuuna 'aabiduuuna luRabbinaa haamiduuuna= D yaa lebgdba, n yaa tuubdba, n yaa tũudba, d pẽgda d Soabã»². La a yilemda rẽ halɔ t'a wa kẽ a tẽngã; bala Nabiyaamã (Wẽnd puusg la A tilgr be a yĩnga) maana boto.

A ra wa a zakã rãmb yungo ti tulsem sã n ka be sã n mikame t'a lillgã sã n kaoosame sã n pa a togs-b lame ti b mi tiir t'a wata yungo; ne Nabiyaamã (Wẽnd puusg la A tilgr be a yĩnga) sẽn gidg rẽ wã, a Gɛɛbir [bn 'Abdullaah (Wẽnd yard be b yiibã yĩnga) a yeelame:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا»

«Wẽnd Tẽn-tuumã (Wẽnd puusg la A tilgr be a yĩnga) gidgame ti ned ra wa yi sor n ling n kẽ a zaka rãmbẽ

¹ Al-buhaarɔ n togs-a, ne sõor (1797) la a Muslim, ne sõor (1342).

² A Muslim n togs-a, ne sõor (715).

yung ye»¹, La a yam bedr sēn be a pugē, yaa tosg a ye wā sēn togsā:

«حَتَّى تَمْتَشِطَ الشَّعْثَةَ، وَتَسْتَجِدَّ الْمَغِيْبَةَ»

«Halı tı b sās zoob zūnā wā², la b pōng kōbdā»³, La tosg a to wā pugē:

«نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَطْرُقَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ لَيْلًا، يَتَخَوَّنُهُمْ أَوْ يَلْتَمِسُ عَثْرَاتِهِمْ».

«Wënd Tēn-tvum gidgame (Wënd puvsg la A tigr be a yīnga) ti ned wa tvg n lebg so-toak n kēed a zak rāmb nengē yungo, n tēed t'a na ling-ba, maa a baood b lakre»⁴.

B buv nonglem tı kēnkēnd sā n wa lebg a so-toakā n watē, bı a sung ne miisr ning sēn be yē kurengā, n puvv rakaar a yiib beenē, Nabiyaamā sēn maan rē wā yīnga (Wënd puvsg la A tigr be a yīnga).

B buv nonglem ne kēnkēnda t'a sā n wa tvg n lebg a sorē wā, bı a maan reem la yol-yole ne a koambā la a zakā rāmbā la a yagsā, la a maneg n tvg-ba tı b sā n wa togl-a, yii a Abbaas nengē, (Wënd yard be b yiibā

¹ (Al-ša'āta:) Zündugrā yaa pag ning wakat sēn kaoos ne kaam sōob la zug sāsago la (lštihdaad) zug-pōngrā yaa bargā tall n pōnge la (Magıbbā): b sēn bas a soab la b looge, yēnda la pag ning sid sēn ka be wā. At-Tahriirv fii šarh Şahiih Muslim- Al-aşbahaaniy (Seb-neng: 292).

² A An-nasaa'ty n togs-a, ne sōor (9099).

³ A Muslim n togs-a, ne sōor (715).

⁴ A Muslim n togs-a, ne sōor (2428).

yīnga), a yeeleme, Wënd Tën-tuumã (Wënd puusg la A tulgr be a yīnga) sēn wa n wa Makã, a ‘Abdul Mutṭalib pendã koam-bāanegã yek-a lame, t'a rik a yembr a nusē wã la a rik a yembr a poorē wã, t'a ‘Abdullaah [bn Ga'afar yeele, (Wënd yard be a yīnga):

"كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ تَلَّقَى بِنَا، قَالَ: فَتَلَّقَى بِي وَبِالْحَسَنِ أَوْ بِالْحُسَيْنِ، قَالَ: فَحَمَلَ أَحَدَنَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَالْآخَرَ خَلْفَهُ حَتَّى دَخَلْنَا الْمَدِينَةَ".

"Wënd Tën-tuumã (Wënd puusg la A tulgr be a yīnga) rag n yume t'a sã n yi so-toak n lebg n wa, b yekd-a-la ne tōndo, tı b yek-a ne maam la a Hasan bı yaa a Husayne, t'a rik tōnd d yiibã a yembre a nugē wã la a yembrã a poorē wã halı tı tōnd tug n kē Madiina"¹.

B buu nonglem ne kūuni, ne sēn be a pugē sēn yaa sū-noogre la beem yēesgo, la b buu nonglem tı b reeg kūunã la b maan kūunã buudu n lebse, la b kisame tı fo lebs-a sã n ka mikame tı sãri sēn gıdg n be a pugē; la woto n kıt tı Nabiyaamã yeele (Wënd puusg la A tulgr be a yīnga):

«تَهَادُوا تَحَابُوا».

«Kō-y taab tı y na yı taab nonglem»². La kūunã a yaa sabab sēn be nonglemã sabab-rãmb pugē, lıslaambã ne taab suka.

¹ A Al-bayhakiy n togs-a, As-sunan Al-kubraa wã pugē, ne sōor (11946).

² A At-tabraaniy n togs-a Awsatē wã, sōor (97).

Kënkënd sã n wa lebg n wa a têngẽ wã, b buu nonglem ne-a t'a maan paal-taabã (a kolaar), ne sên tablg n yi Nabiyaam Şahaabsẽ wã (Wënd puusg la A tulgr be a yĩnga) wala a Anas (Wënd yard be a yĩnga) sên yeele: "B ra yume ti b sã n yek taaba, b yõkda taab nusi la b sã n lebg so-toaka b paanda taaba"¹.

La Wënd na puus la A tulg tõnd Nabiyaamã a Muhammade.

¹ Al-buhaarîy n togs-a, ne sôor (3116) la a Muslim, ne sôor (100).

Sebrã buka

So-toak zvgd la a buudo.....	2
Rëenem: so-toak zvgd-rãmbã	2
Yiib soabã: Yaa yulgrã so-toakẽ wã	13
Tãab soabã: Puvsgã koeegr so-toakã wakat buudo:	15
Naas soabã: Yaa zvgd f sën wat n lebg hagiimdu maa 'Umra maa so-toaka.	17